

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ

**Аналіз результатів анкетування стейкхолдерів освітньо-наукової
програми підготовки доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка**

Відповідальний за проведення
анкетування:
зав. аспірантурою
М.Ю. Скрипник

Результати експертного оцінювання
розглянуто й обговорено на засіданні
вченої Ради ІЕП НАН України
Протокол №6 від 11.06.2020 р.

Полова вченої ради

_____ О.І. Амоша

У травні 2020 р. проведено експертне дослідження сучасного стану та перспектив удосконалення освітньо-наукової програми (ОНП) підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань, 05 Соціальні та поведінкові науки у Інституті економіки промисловості НАН України. Дослідження проводили шляхом заповнення респондентами паперової форми анкет. Респондентів поділили на три групи, для кожної передбачили окрему змістову форму анкети. Зокрема, було виділено такі групи респондентів: зовнішні стейкхолдери (представники закладів вищої освіти, підприємств, органів державної влади; внутрішні стейкхолдери (викладачі ІЕП НАН України) та здобувачі третього рівня вищої освіти (PhD). В опитуванні взяли участь 15 осіб.

Розділ 1. Зовнішні стейкхолдери

Узагальнені результати на питання анкети «Чи є, на Вашу думку, здобуття третього освітньо-наукового рівня вищої освіти додатково конкурентною перевагою співпрацівника або претендента на посаду?», які представлені на рис. 1, вказують що більшість опитуваних відповіли - так (93,3%), а 6,7% опитуваних – ні.

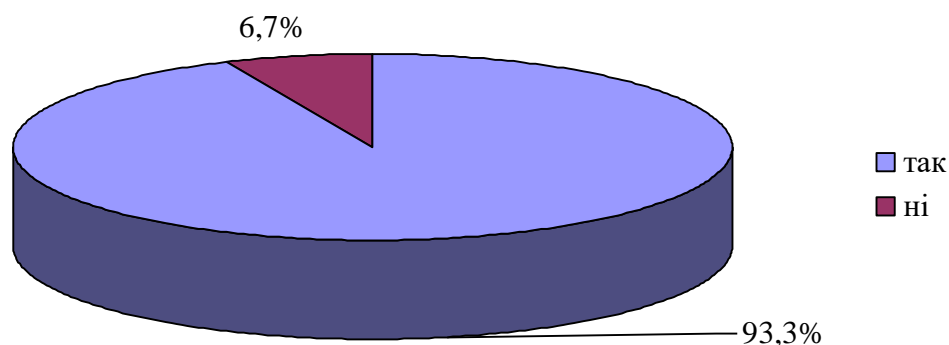

Рис. 1. Результати експертного опитування щодо конкурентних переваг здобувача PhD за спеціальністю 051 Економіка ІЕП НАН України

На питання «Чи існує в Вашій організації програма залучення до управлінських та науково-дослідних процесів здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти?» 82,6% опитаних відповіли «так», 6,2% - частково, ні – 11,2% (рис. 2).

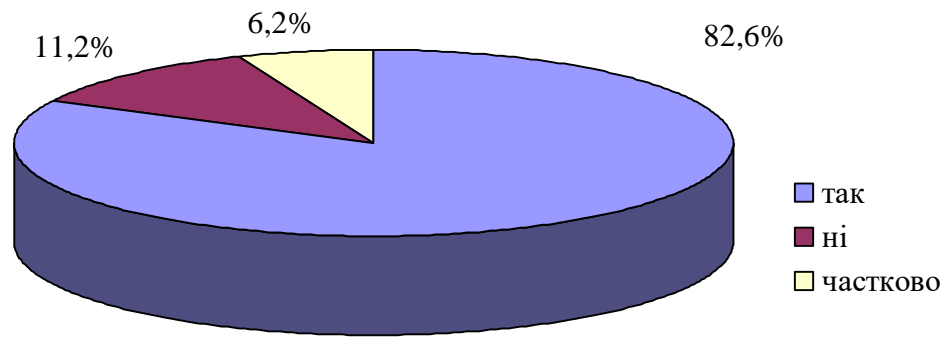

Рис. 2. Результати експертного опитування щодо наявності у стейкхолдерів програми залучення до управлінських та науково-дослідних процесів здобувачів PhD за спеціальністю 051 «Економіка» ІЕП НАН України

Результати оцінювання «Які посади, на Вашу думку, можуть займати здобувачі третього освітньо-наукового рівня вищої освіти?»

- науково-освітні працівники – 79,7%;
- керівники господарських структур середньої ланки управління – 13,5%;
- керівники господарських структур вищої ланки управління – 3,4%;
- керівники відповідних ланок управління на рівні органів державної влади – 3,4%.

На питання «Чи ознайомились Ви з освітньо-науковою програмою «Економіка» третього освітньо-наукового рівня вищої освіти?» 97,8% опитаних відповіли «так», 1,4% - частково, ні – 0,8% (рис. 3).

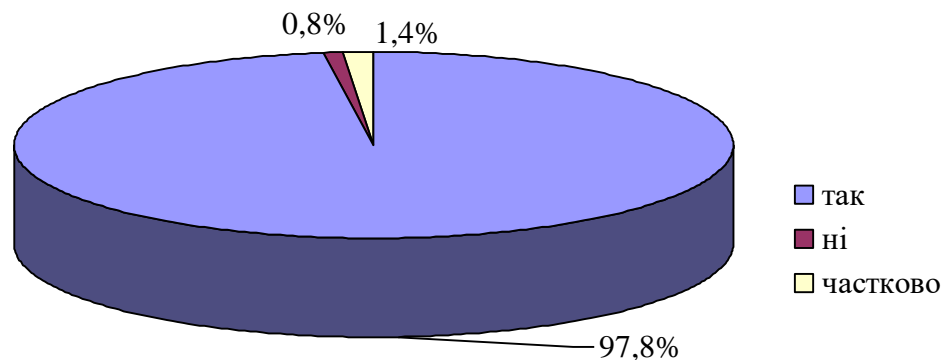

Рис. 3. Результати експертного опитування щодо ознайомлення стейкхолдерів з освітньо-науковою програмою здобувачів PhD за спеціальністю 051 Економіка ІЕП НАН України

На питання «Чи згодні Ви із метою даної ОНП? Можливо, у Вас є рекомендації щодо її вдосконалення?» більшість стейкхолдерів відповіли – так (98,6%), частково – 1,2%, ні – 0,2%.

На питання «Як Ви вважаєте, які з перерахованих нижче заходів є найбільш ефективними для підвищення рівня компетенцій фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»:

- спеціалізовані тренінги, вібінари, воркшопи – 75,2%;
- стажування за кордоном – 15,6%;
- тренінги особистого розвитку – 2,6%;
- тімбілдинг – 6,6%.

Таким чином, результати опитування зовнішніх стейкхолдерів продемонстрували важливість переважної більшості програмних результатів навчання за компетентностями загальної та фахової підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка». Зовнішні стейкхолдери й надалі планують співпрацювати зі здобувачами PhD та рекомендували їх іншим зовнішнім стейкхолдерам.

Зовнішніми стейкхолдерами надані такі пропозиції щодо покращення якості підготовки докторів філософії з економіки за спеціальністю 051 «Економіка» ІЕП НАН України:

- частіше використовувати технічні засоби та дистанційні технології навчання;
- підвищення інтенсивності курсу «Англійська мова для наукового спілкування»;
- потребує покращення організація консультування та інші заходи щодо подальшого працевлаштування й розвитку кар'єри.

Висловлені зовнішніми стейкхолдерами пропозиції будуть враховані під час оновлення освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» у ІЕП НАН України.

Розділ 2. Внутрішні стейкхолдери

Анкета «Опитування НПП, що забезпечують підготовку здобувачів третього рівня освітньо-наукового рівня вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка»

В опитуванні прийняли участь 15 науково-педагогічних працівників ІЕП НАН України.

На запитання «Який освітній компонент, на Вашу думку, необхідно ввести до освітньо-наукової програми «Економіка»?» 98,9% респондентів відмітили необхідність введення таких дисциплін, як: «Практикум викладача-дослідника» та «Стратегування та економічна політика».

На запитання «Які вибіркові дисципліни, на Вашу думку, доцільно перевести у розділ професійної підготовки 85,4% респондентів відмітили, що доцільним є переведення такої дисципліни, як: Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання.

На запитання «Які програмні компетентності, на Вашу думку, не враховані в освітньо-науковій програмі або існує потреба у їх коригуванні? 75,8% респондентів відмітили, що доцільно включити таку програмну компетентність, як: Здатність розробляти проекти та управляти ними з урахуванням оптимізації визначених потоків, вірогідності настання ризиків.

На запитання «Який матеріально-технічний засобів, на Вашу думку, не вистачає в ІЕП НАН України для підвищення якості підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня?» респонденти, що підготовка аспірантів залежить і від матеріально-технічного її забезпечення: що краща матеріально-технічна база, тим якісніша і продуктивніша робота здобувачів. Так вважає переважна більшість опитаних: на думку 69,6% НПП вона помітно впливає, а на думку 21,7% НПП є визначальною в освітньо-науковій діяльності викладачів.

Опитування внутрішніх стейкхолдерів також довело важливість переважної більшості програмних результатів навчання за компетентностями ОНП підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», відповідність змісту дисциплін ОНП, заявленим цілям та результатам навчання, а також наявність матеріально-технічного забезпечення та високий рівень науково-педагогічних працівників, що забезпечують підготовку здобувачів третього рівня вищої освіти.

Відповіді НПП свідчать про те, що вони виважені, враховують власний досвід освітньої і наукової роботи з аспірантами, участі в засіданнях одноразових рад тощо. Вони стануть підставою для роздумів, узагальнень і подальшого прийняття управлінських рішень. Очевидно, що всі респонденти зацікавлені у позитивних зрушеннях і високій якості підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти. А це, в свою чергу свідчить про те, що система підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в ІЕП НАН України склалася. Вона не статична, а динамічна, весь час змінюється, покращується,

удосконалюється. І як показала практика, всі респонденти не були пасивними спостерігачами, а учасниками, активними і дієвими, чия думка вислуховувалась, обговорювалась, враховувалась на кожному з етапів становлення системи підготовки докторів філософії в ІЕП НАН України.

Внутрішніми стейкхолдерами надані такі пропозиції, щодо покращення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 «Економіка» ІЕП НАН України:

- під час навчання ознайомити здобувачів з процедурою подання документів на гранти та участі у інноваційних стартапах;
- запровадження читання дисциплін на англійській мові;
- участь у стажуванні у міжнародних закладах освіти;
- під час вибору наукового керівника здобувачу третього рівня освіти більшу увагу слід звертати на спільний науковий напрям їх досліджень, що має бути підтверджено науковими публікаціями потенційного керівника за останні 5 років у фахових т міжнародних видавництвах.

Розділ 3. Здобувачі третього рівня вищої освіти

Анкета «Визначення думки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти стосовно змісту та наповнення ОНП 051 Економіка»

В опитуванні взяли участь 14 аспірантів ІЕП НАН України 1-4 років навчання денної (92,8%) і заочної (7,2% форм навчання.).

Респонденти (аспіранти) стовідсотково відповіли, що заовалені навчанням за обраною спеціальністю, їх навчання відбувається у відповідності до затвердженої ОНП, з метою та завданнями якої вони ознайомлені.

Всі суб'єкти освітнього процесу розуміють необхідність і важливість ОНП, її ролі у формуванні науковця-дослідника, її особливостей на третьому рівні.

На питання «Чи доступна ОНП «Економіка» на сайті ІЕП НАН України?» 92,8% респондентів відповіли – так, а ні – 1,1%.

Відповіді респондентів дають підстави стверджувати, що ОНП ІЕП НАН України високо оцінюється переважною більшістю аспірантів (рис. 4).

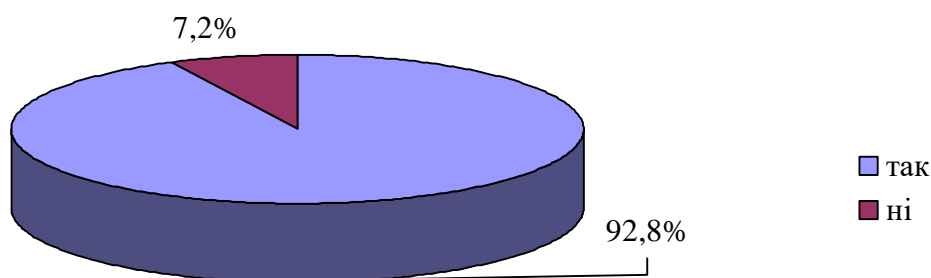

Рис. 4. Результати експертного опитування щодо доступності до ОНП здобувачам PhD за спеціальністю 051 «Економіка» ІЕП НАН України

На питання «Чи достатній на вашу думку перелік освітніх компонент ОНП для успішної роботи за фахом?» 78,5% респондентів відповіли «так», 13,5% - «ні», частково – 8,0% (рис. 5).

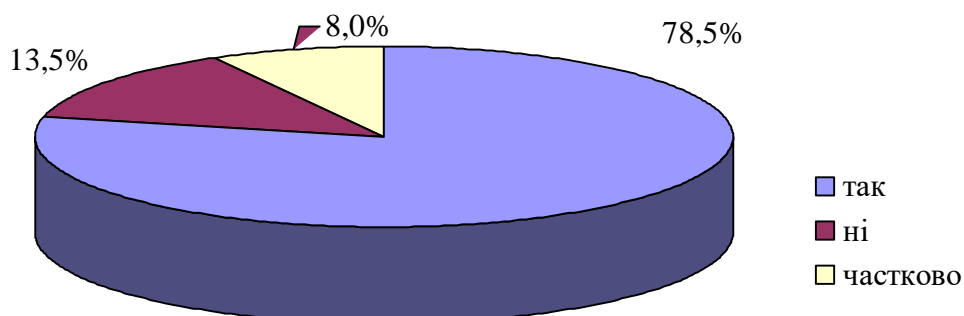

Рис. 5. Результати експертного опитування щодо достатності освітніх компонент для успішної роботи за фахом

На питання «Чи в повній мірі освітні компоненти ОНП «Економіка» відповідають Вашим науковим інтересам?» 75,3% респондентів відповіли «так», 15,7% вважають так, ніж ні, 0,8% - відповіли «ні», а 8,2% - ні, ніж так (рис. 6).

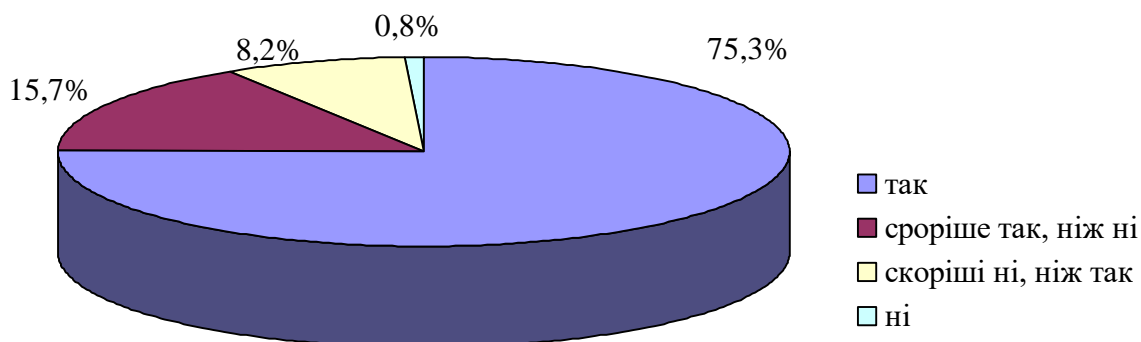

Рис. 6. Результати експертного опитування щодо відповідності освітніх компонент науковим інтересам добувачів PhD

На питання «Чи реалізується за спеціальністю 051 «Економіка» вільний вибір освітніх компонент?» 95,6% респондентів відповіли «так», 3,5% - «ні», а частково – 0,9% (рис. 7).

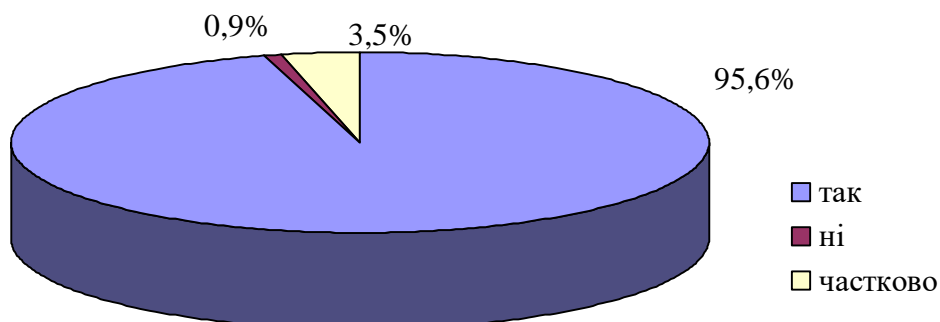

Рис. 7. Результати експертного опитування щодо забезпечення вільного вибору освітніх компонент здобувачами PhD

На питання «Чи ОНП «Економіка» забезпечує можливості розвитку Вашої індивідуальної освітньої траєкторії?» 89,3% респондентів відповіли «так», 9,9% вважають так, ніж ні, 0,2% - відповіли «ні», а 0,6% - ні, ніж так (рис. 8).

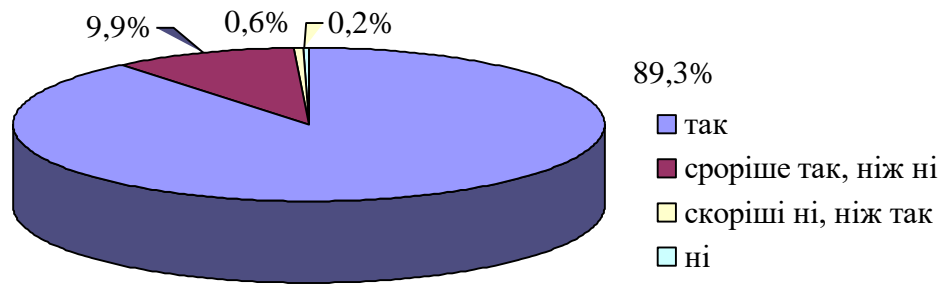

Рис. 8. Результати експертного опитування щодо забезпечення можливості розвитку здобувачу індивідуальної освітньої траєкторії

На питання «Чи достатній рівень викладання іноземної мови для комунікації в міжнародному науковому середовищі?» 78,5% респондентів відповіли «так», 13,5% - «ні», інше – 8,0% (рис. 9).

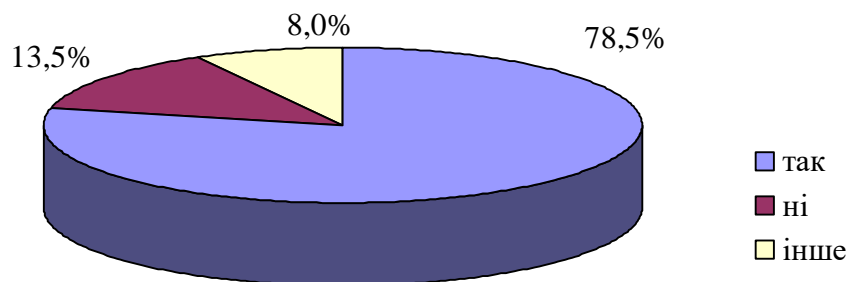

Рис. 9. Результати експертного опитування щодо достатності викладання іноземної мови

На питання «Чи зрозуміла, на Вашу думку, послідовність викладання освітніх компонент за ОНП «Економіка» 97,8% респондентів відповіли «так», 1,4% - «ні», частково – 0,8% (рис. 9).

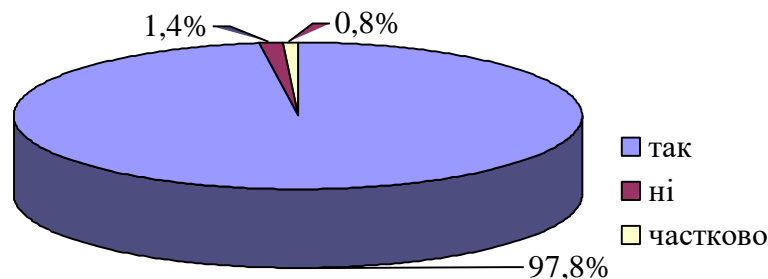

Рис. 10. Результати експертного опитування щодо достатності викладання іноземної мови

Здобувачі вищої освіти третього рівня надали такі пропозиції, щодо покращення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 «Економіка» у ІЕП НАН України:

- можливість надання аспірантам отримання закордонного досвіду у визначенні галузі;
- присвятити окрему увагу щодо набуття здобувачами знань та навиків: підготовки наукових презентацій та доповідей; написання

статей для міжнародних індексованих видань.

Результати опитування аспірантів показали важливість переважної більшості програмних результатів навчання за компетентностями загальної та фахової підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», наявність відповідного матеріально-технічного забезпечення та високого рівня науково-педагогічних працівників, що забезпечують підготовку здобувачів вищої освіти третього рівня.

Пропозиції аспірантів будуть обговорені і враховані під час оновлення освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка в ІЕП НАН України.

Анкета «Опитування щодо академічної доброчесності здобувачів третього освітньо-наукового рівня»

Серед здобувачів вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка ІЕП НАН України було проведене опитування, щодо академічної доброчесності.

Опитані здобувачі відзначили те, що вони володіють інформацією щодо академічної доброчесності, що є проявами академічної доброчесності та наслідки порушення академічної доброчесності.

Відповіді респондентів, на питання анкети, освітлені у діаграмах нижче

На питання «Чи зрозумілі Вам принципи академічної доброчесності?» «так» відповіли 94,8% респондентів, решта – «ні» або «інше» (рис. 11).

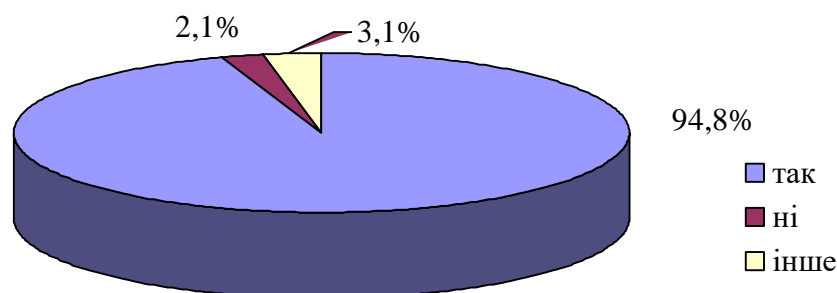

Рис. 11. Результати експертного опитування щодо розуміння принципів академічної доброчесності

На питання «Чи вважаєте Ви важливим дотримуватись принципів академічної доброчесності?» 98,7% респондентів відповіли «так», решта – «інше» та «ні» (рис. 12).

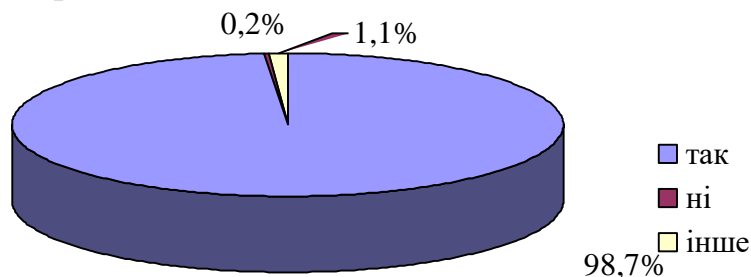

Рис. 12. Результати експертного опитування щодо дотримання принципів академічної доброчесності

На питання «Чи знаєте Ви, які заходи буде здійснено при виявленні факту академічної не доброчесності і Вашій науковій роботі? 99,7% респондентів відповіли «так», решта – «інше» та «ні» (рис. 13).

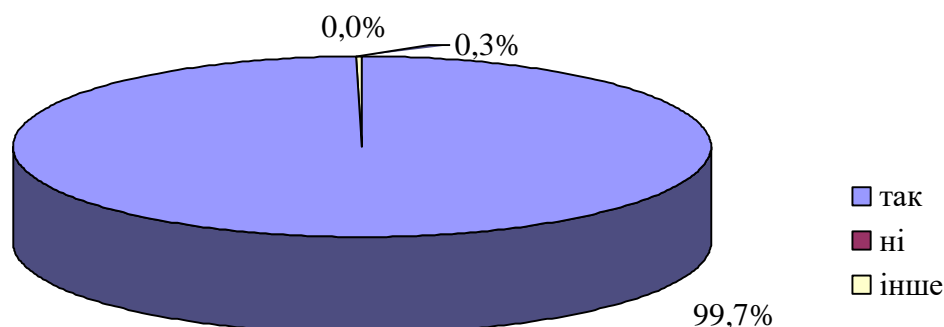

Рис. 13. Результати експертного опитування щодо заходів при виявленні факту не дотримання академічної доброчесності

На питання «Чи усвідомлюєте Ви відповідальність за порушення принципів академічної доброчесності? 98,9% респондентів відповіли «так», решта – «інше» та «ні» (рис. 14).

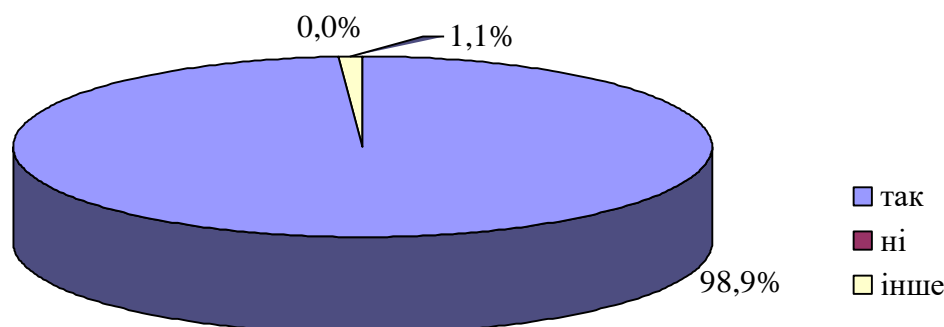

Рис. 14. Результати експертного опитування щодо відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності

На питання «Чи зможе, на Вашу думку, застосування програмної перевірки на плагіат суттєво знизити його відсоток у роботах? 99,5% респондентів відповіли «так», решта – «важко відповісти» (рис. 15).

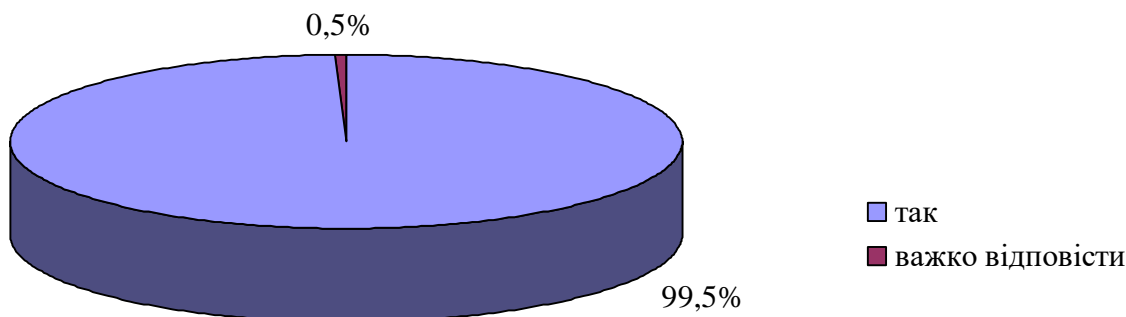

Рис. 15. Результати експертного опитування застосування програмної

перевірки на плагіат суттєво знизити його відсоток у роботах

Декілька варіантів відповідей респонденти могли обрати при відповіді на запитання «Якою, на Ваш погляд, повинна бути основна мета процедури дотримання академічної доброчесності в ІЕП НАН України?». Переважна більшість респондентів обрала відповіді «сурове покарання порушників принципів доброчесності» (77,2%) та «активізація наукових досліджень викладачів та здобувачів»(18,3) (рис. 16).

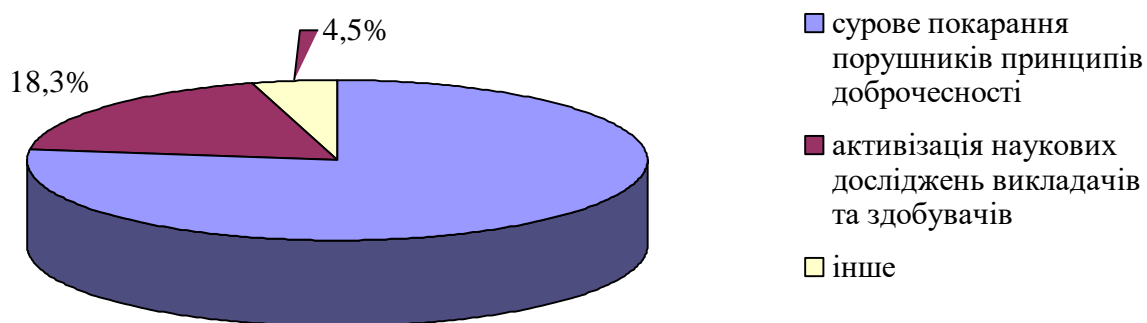

Рис. 16. Результати експертного опитування щодо основної мети процедури дотримання академічної доброчесності в ІЕП НАН України

Отже, до головних чинників, які впливають на підвищення якості підготовки в аспірантурі, більшість респондентів відносять: рівень вмотивованості самих здобувачів; прозорі, некорумповані умови підготовки та захисту дисертацій, зацікавленість наукового керівника в підготовці й захисті здобувача.

Результати анкетування свідчать про достатньо високий рівень інформованості респондентів щодо дотримання академічної доброчесності та всіх можливих наслідків з питань виявлення академічного плагіату. Отримані результати анкетування розглянуті та обговорені на засіданні Вченої ради ІЕП НАН України. Зазначено, що академічна доброчесність як складова системи якості освітнього процесу у ІЕП НАН України не буде залишатися у площині теоретичних обговорень та потребує аналізу конкретних випадків порушення «академічної етики». Отримані висновки будуть враховані при визначенні особливостей організації та покращення якості освітнього процесу протягом 2021-2022 навчального року.